

de sentiment, deși poate că modul șleampăt imprimat pînă la scena finală ar merita încolo reconsiderat pentru a păstra versosimilitatea revelației. Actrița are o reală predispoziție spre comedie și vădește o intuiție precisă a efectelor (inclusiv sentimentale). Doina Preda place în rolul Mioarei, chiar cînd își ia rolul mult prea în serios, și așa spune că în scenele cu Stăvăroaia, interpretată convențional de Viorica Suciu, ea atenuează ceva din stridențele acestor scene. Potrivit, chiar în insistența pentru reconstituirea unui interior de epocă, decorul Deliei Ioaniu. La costume, cel puțin cîteva rețineri (cele destinate Stăvăroaiei, lui Ion...), urmare a unui convenționalism pe care scenografa nu și l-a putut învinge.

Ţitim în programul de sală, sub semnătura secretarei literare Claudia Pintescu, fraze precum: „Idolul și Ion Anapoda se situează în aria tematică a spiritelor însetate de candoare și frumos”. Trecînd peste posibilele greșeli de corectură (numeroase în programul de sală), nu pricepem cum se situează o piesă în aria tematică a unor spirite (de orice fel ar fi ele). Poate că spiritul interpretării ar putea fi extins și la aceste caiete; efortul necesar nici nu ar fi prea mare.

M. N.

A te afla la strîmtoare — la propriu și la figurat — și a găsi căile pentru a ieși din ea și a-ți continua drumul, sub steaua unui ideal, indiferent de prețul pe care atingerea idealului ca atare îl presupune — iată tema acestei noi piese a lui Kocsis István. A patra din cite i-a reprezentat Teatrul din Satu-Mare. Departe de a fi o parabolă, așa cum prin subiect s-ar putea bănui, Magellan e din nou o piesă-dezbatere, din nou o piesă de re-mitizare, polemică deci față de demitizări și față de piesele-acțiune. Să ne fie îngăduit să observăm, de la bun început, că, față de celelalte texte ale acestui atît de ambițios dramaturg ((Marele jucător, Amurgul lui Bolyai Janos, Numărătoarea copacilor), Magellan ni s-a părut mai puțin consistentă, demonstrația în planul ideilor fiind — ne referim la text — deseori obținută de verbiage, înecat în formule, care, deși au eleganța lor stilistică, devin stereotipe. Magellan perorează despre fidelitate pînă la a-i conferi un conținut discutabil, condamnarea răsculațiilor oscilează continuu între ce și cum, lecția de morală, pe care temerarul navigator o rostește, se încurcă în argumentele fanatice ale lui Pigafetta.

De va fi coborît sau nu Magellan de pe vapor — subiect ce l-a preocupat se pare pe Kocsis pînă la a investiga arhive secrete — iată un lucru care poate face obiectul unei alte piese, firește cu condiția găsirii aceluia nucleu dramatic, a acelor surse de teatralitate care să facă un text viabil, pentru interpretarea scenică, în întregul său, și nu numai în anumite momente. Pretextul de fapt al piesei e suficient pentru un act bun. Sacrificiul pentru o idee nu este, de fapt, o temă nouă; nici unghiul sub care o abordează autorul nu e nou, iar tehnica teatrului static, după ce și-a avut apoteozii, s-a integrat în tehnica mai largă a teatrului, ca mijloc al acestuia, dar nu ca scop.

Afirmatiile acestea despre text nu și-au propus să știrbească meritele literare ale autorului — și aici excelent autor de monologuri —, și nici să pună în umbră obsesiva lui tendință spre construirea unor mari personaje-prototip, însetate de absolut, datorite imposibilului. Mai mult, chiar reprezentarea acestei piese nu poate fi reproșată teatrului, cu atît mai mult cu cît, făcîndu-și un merit din a-l sprijini ca autor original, el trebuie să-l ajute și în fazele, atît de delicate, ale clarificării de sine. În plus, spectacolul — pus în scenă cu pilduitoare grijă de către regizorul Kovács Ferenc — a atenuat unele dintre neîmplinirile piesei și i-a luminat, atît cît a putut, dar cu reală dăruire, ideea centrală. În fapt, spectacolul — care cere zecce actori-bărbați, șase din aceștia în roluri importante — se sprijină pe o trupă deosebită, puține teatre din țară fiind în situația de a susține o reprezentație de acest fel.

Teatrul retoric, anume al unei retorici care se împlineste în lungi monologuri, frecvent încheiate interogativ, acesta la care ne refe-

Teatrul de Nord Satu Mare — secția maghiară —

■ MAGELLAN de Kocsis Istvan

Data premierei : 31 mai 1975.
Regia : KOVACS FERENC. Scenografia : GÜRGENYI GABRIELLA.
Distribuția : BOER FERENC (Magellan) ; KISFAUSSY BALINT (Pigafetta) ; TOTI-PÁL MIKLOS (Cartagena) ; BENCZEDI SÁNDOR (Preotul) ; DENGYEL IVÁN (Quesada) ; ANDRÁS GYULA (Mesquita) ; SZÜGYICZKY ISTVÁN (Bărbatul I) ; SÁTA B. ÁRPÁD (Bărbatul II) ; ÁCS TIBOR (Bărbatul III) ; TOMPÁ ATTILA (Bărbatul IV).

rim dobândește viabilitate în măsura în care dubitația de paradă a textului este convertită în indoială omenească. Boer Ferenc, în rolul titular, a mers pe linia unui joc la limita dintre reprezentare și trăire. El are foarte mari resurse într-un registru pe care l-am denumi meditativ, are o mare capacitate de interiorizare și, intuitiv, se controlează chiar în momentele mai spectaculoase (prima dintre înfruntările cu Pigafetta, condamnarea). Spectacolul îi datorează o anumită noblețe, mai evidentă în prima parte, cum și a cel ton general pe care-l are, ton bărbătesc, deseori de o pilduitoare gravitate. În scena dialogului cu Preotul, Boer Ferenc lasă să se ghicească un Magellan a cărui intransigență e dublată de o inteligență speculativă; dimpotrivă, față de Pigafetta el e mai curînd surprins în condiția sa omenească imperfectă, dominînd prin forța cu care, stăpînindu-și slăbiciunile, stăpînește în egală măsură pe cei potrivnici și pe cei devotați. Chiar fără să egaleze aici marile sale roluri, Boer Ferenc e principalul argument al validității spectacolului.

Curios, Kisfalussy Bálint (Pigafetta) are o asemenea evoluție scenică impresionantă, încît, în final — un epilog discutabil asupra căruia vom reveni — cînd, silit să scrie neadevăruri, rostește replici de împotrivire la adresa celor ce-i dictează „adevăruri“ falsificate, nu-l amintim în acele lungi scene mute în care, fără a rosti un singur cuvînt, a fost de o prezență deosebită. Actor care conferă o mare greutate fiecărui gest, el este, totuși, și datorită unui exces al regiei (manipularea pumnalului), constrîns să-și exprime fanatismul cu o fervoare ce putea fi atenuată. Încă o dată, însă, prezența lui scenică rămîne un factor dramatic și un câștig al reprezentației. Bine diferențiază tipurile ce le reprezintă cei trei interpreți ai rolurilor de condamnați. Dintre aceștia, Benedek Sándor (Preotul) imprimă personajului o evoluție între complicate și isterie nervoasă, momentul în care el crede a fi descoperit slăbiciunea lui Magellan fiind, de fapt, momentul maximei sale disperări. Cităm, în orice caz, și jocul bun al lui Dow

gyel Iván (Gyusada), apoi Toth-Pál Miklos și András Gyula.

Aminteam de epilog. Și nu întîmplător. Sub raport strict literar, această lecție de „istorie rectificată“ este, în mare măsură, izbutită. Bruce, ne trezim în altă gamă dramatică, evenimentele de cîndva sînt evocate brutal, rezistența lui Pigafetta, înfrîntă în cele din urmă, jucînd un rol simbolic. Pe scenă, regizorul a căutat să determine mai precis cauzalitatea acestui moment, factorii implicați. Doi tineri, din cînd în cînd opritu de la un soi de petrecere, dictează atît frazele cît și suplicul, cînd scribul refuză să scrie. Se implică, principial exact, succesiunea generațiilor. Dar această interpretare, polemică față de text — deși nu împotriva lui! —, nu se împlinește artistic. Finalul e uscat, direct sec, dovadă că între intenție și realizare s-a insinuat o oarecare nehotărîre, lipsa de decizie — atît estetică, cît și ideatică — ducînd la ratarea ideii urmărite. Oricum, spectacolul nu se reduce la epilog, și chiar și aici acest registru inteligent și cult care e Kovács Ferenc poate găsi accentul necesar spre a-și împlini intenția.

Un decor cu reale virtuți decorative — semnat de Gergenyi Gabriella —, potrivit pentru o piesă statică, și costume realizate cu grijă pentru unitatea cromatică (în primul rînd), trebuie de asemenea semnalate.

E adevărat, nu în fiecare zi un autor poate scrie o piesă de valoarea celei pe care a avut-o Amurgul lui Bolyai Janos, după cum e la fel de adevărat că, adoptat de un teatru ca cel din Satu-Mare, el s-ar putea socoti un autor cu șansă. Magellan, în forma actuală, trăiește în primul rînd prin spectacolul în care o parte din ideile sale s-au mai limpezit, iar întregului i s-a conferit acea mișcare — fie ea și numai în planul ideilor — pe care credem că textul o dovedește încă prea puțin. Deși vorbirea este, cum observa și Marx (după alții alții) trupul gîndirii, jocul vorbelor nu e întotdeauna reflexul jocului ideilor, al confruntării lor. Verbiajul e fiul nelegitim al judecății.